

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μελετώντας το υλικό που συνθέτει την παρούσα Ετήσια Έκθεση, διατρέχοντας μερικές από τις χαρακτηριστικότερες παρεμβάσεις και έρευνες του Συνηγόρου σε κάθε επιμέρους τομέα δράσης και αρμοδιότητάς του, ο αναγνώστης αποκτά μία αντικειμενική, τεκμηριωμένη, πραγματική εικόνα του βαθμού ανταπόκρισης της διοίκησης –μέσα, ασφαλώς, σε συνθήκες παρατεταμένης και διάχυτης κρίσης– στο επίπεδο της παροχής υπηρεσιών που αναμένεται από ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος. Διακρίνει, επίσης, με σαφήνεια και καθαρότητα, τις βασικές αγωνίες και τα προβλήματα που όλοι όσοι κατοικούν στη χώρα μας ανέδειξαν, απευθυνόμενοι, για προστασία και διαμεσολάβηση, στον Συνήγορο του Πολίτη.

Το 2016 αναμφίβολα κατατάσσεται στις χρονιές της διαχείρισης της κρίσης. Η ένταση και πυκνότητα των ροών μετακίνησης πολιτών τρίτων χωρών το έτος 2015 έθεσε, με τρόπο επιτακτικό, δυσεπίλυτα ζητήματα στις υφιστάμενες κρατικές αλλά και κοινωνικές δομές. Σε σχέση με τον έλεγχο των αντανάκλαστικών της, σε ό,τι αφορούσε τις ροές μετακίνησης πολιτών τρίτων χωρών κατά το 2015, τη χρονιά που πέρασε η διοίκηση κλήθηκε να λογοδοτήσει για τη διαχείριση μετρήσιμων και ελεγχόμενων ροών, την παροχή συνθηκών διαβίωσης που αρμόζουν σε ένα κράτος δικαίου, ένα κράτος που σέβεται και μεριμνά για τα ανθρώπινα, θεμελιώδη δικαιώματα αλλά και τη λήψη μέτρων για την ενίσχυση, και σε μεμονωμένες περιπτώσεις αποκατάσταση, της κοινωνικής συνοχής και συνύπαρξης. Οι κρατικές δομές κρίνονται για την επάρκεια, την προσαρμοστικότητα στις νέες απαιτήσεις και την αποτελεσματικότητά τους, η δε κοινωνία για το επίπεδο συνοχής, ωριμότητας και πολιτισμού της. Μέσα από την σύντομη παρουσίαση των δραστηριοτήτων του Συνηγόρου κατά το έτος 2016 στο ζήτημα της διαχείρισης των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών, καθίσταται εφικτή η νηφάλια και αντικειμενική αποτίμηση τόσο της λειτουργίας των δομών που ανέλαβαν να τη διαχειριστούν, όσο και των θεσμικών παρεμβάσεων που έλαβαν χώρα. Παράλληλα, διαφαίνεται και ο βαθμός ετοιμότητας της κοινωνίας μας, σε τοπικό αλλά και εθνικό επίπεδο, να διαχειριστεί μία ανθρωπιστική, πάνω απ' όλα, κρίση, μέσα στις συνθήκες οικονομικής, δημοσιονομικής δυσπραγίας που μετά από οκτώ, πλέον, συναπτά έτη ύφεσης, συρρίκνωσης των εισοδημάτων αλλά και των δικαιωμάτων, έχει αποκτήσει διακριτά και βαθειά χαρακτηριστικά κρίσης ανθρωπιστικής. Μια ανθρωπιστική κρίση εν μέσω μιας ανθρωπιστικής κρίσης ...

Η μετεξέλιξη της πολυετούς οικονομικής, δημοσιονομικής κρίσης σε ευρύτερα κοινωνική, με χαρακτηριστικά πλέον ανθρωπιστικής, πιστοποιείται από τα πορίσματα του Συνηγόρου. Οι υπηρεσίες κοινωνικής ασφάλισης και αλληλεγγύης, οι προνοιακές δομές και πολιτικές, οι φορολογικές αρχές, οι υπηρεσίες κοινής ωφελείας βρέ-

θηκαν για άλλη μια χρονιά στη πρώτη γραμμή του ενδιαφέροντας και της διαμεσολαβητικής δράσης του Συνηγόρου, πλαισιωμένες σταθερά από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, τις υπηρεσίες μεταφορών, τις υπηρεσίες χωροταξίας και δόμησης, και αδειοδότησης επιχειρήσεων. Ο Συνήγορος διαπιστώνει τις ατέλειες και αδυναμίες, σημειώνει τα όρια λειτουργίας και απόδοσης των υφιστάμενων δομών και μηχανισμών παροχής υπηρεσιών, αλλά και τα εξασθενημένα περιθώρια αντοχής των πολιτών. Συχνά γίνεται επίκληση της αδυναμίας εφαρμογής πιο ευέλικτων πολιτικών, στρατηγικών, μέτρων και αποφάσεων σε κανονιστικό επίπεδο, λόγω των αυστηρών στόχων και δεσμεύσεων στο πλαίσιο της δημοσιονομικής επιτήρησης, με συνέπεια την αδυναμία αποτελεσματικότερης διαχείρισης, στο ατομικό επίπεδο, των αναγκών των πολιτών, με ιδιαίτερη έμφαση, προσαρμογή και προσαρμογή σε εκείνες των πλέον ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Η παρούσα έκθεση καταδεικνύει ότι ο Συνήγορος είναι, και θα εξακολουθεί να είναι, ένας αξιόπιστος θεσμικός συνομιλητής για τη διαμόρφωση των απαραίτητων νομοθετικών πρωτοβουλιών που εντάσσονται στο ευρύ φάσμα των αρμοδιοτήτων του. Είναι παρών, με καίριες, ουσιαστικές και αποκρυσταλλωμένες παρεμβάσεις, εισηγήσεις και θέσεις, αξιοποιώντας για τον σκοπό αυτό το προνόμιο που έχει να βρίσκεται κοντά, δίπλα στο επιμέρους, το ατομικό ζήτημα, και να συνθέτει το ατομικό για να καταλήγει με ασφάλεια στην αποτύπωση του γενικότερου ζητήματος και στην διατύπωση ρεαλιστικών, υλοποιήσιμων λύσεων. Η ποιότητα του λόγου του και η θεσμική του ανεξαρτησία, άλλωστε, τον καθιστούν όχι μόνο προνομιακό συνομιλητή, αλλά και συνδιαμορφωτή, τον πλέον ενδεδειγμένο θεσμό για την παρακολούθηση, προώθηση και επίβλεψη του σεβασμού και της εφαρμογής των αρχών της αξιοκρατίας, ιδίως σε ό,τι αφορά τις επιτελικές δομές της δημόσιας διοίκησης, της διαφάνειας και της καταπολέμησης της κακοδιοίκησης, της γραφειοκρατίας, της διαφθοράς και της αυθαιρεσίας. Για την περαιτέρω εμπέδωση των αρχών της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ίσης μεταχείρισης και της κατάργησης των διακρίσεων, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, τη θωράκιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, την ιδιαίτερη μέριμνα και προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών.

Οι προκλήσεις είναι πολλές, πολύμορφες και πολυεπίπεδες. Ο Συνήγορος επιτυγχάνει, και μέσα στις δύσκολες συνθήκες της παρατεταμένης κρίσης, να διατηρεί υψηλότατα επίπεδα αναγνώρισης, αποδοχής και εμπιστοσύνης, τόσο από τους πολίτες όσο και από τη διοίκηση. Το 2016 παρουσιάστηκε αύξηση των αναφορών που έλαβε, με ενισχυμένες μεταβλητές και υψηλότερους δείκτες συνθετότητας, πολυπλοκότητας και δυσχέρειας στην

επίλυσή τους. Το ποσοστό, παρ' όλα αυτά, επίλυσης βάσιμων υποθέσεων στις οποίες διαμεσολάβησε ο Συνήγορος παρέμεινε εξαιρετικά υψηλό (άνω του 83%). Παράλληλα, υιοθετήθηκε σημαντικός αριθμός από τις συστάσεις, προτάσεις και επισημάνσεις που ο Συνήγορος υπέβαλε για κανονιστικές παρεμβάσεις και θεσμικές πρωτοβουλίες.

Για την περαιτέρω θωράκιση της φυσιογνωμίας του Συνηγόρου και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας της διαμεσολαβητικής του δράσης ελήφθησαν το 2016 στοχευμένες θεσμικές παρεμβάσεις. Θα απαιτηθούν και νέες. Ο Συνήγορος καλείται να ανταποκριθεί στις ολοένα και μεταβαλλόμενες και αυξανόμενες απαιτήσεις, ως ένας θεσμός της πολιτείας δυναμικός, ανοικτός στις νέες προκλήσεις, και είναι έτοιμος, με αυτοπεποίθηση στον ρόλο του και τις δυνατότητές του, να κερδίσει το στοίχημα. Συμμετέχει με ουσιαστικές θέσεις και προτάσεις, στο ευρωπαϊκό και διεθνές γίγνεσθαι. Ως κατ' εξοχήν θεσμός δημοκρατικής νομιμότητας, διεκδικεί αναβαθμισμένη σχέση με τη Βουλή των Ελλήνων, με τακτική αναφορά και ακρόαση, επ' ωφελεία του πολιτικού και θεσμικού διαλόγου εντός κοινοβουλίου αλλά και εκτός αυτού, σε πλήρωση και των σχετικών συνταγματικών επιταγών. Με βασικό ζητούμενο τη διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών και προϋποθέσεων που θα εξασφαλίζουν ουσιαστικότερη και αποτελεσματικότερη παρέμβαση του στο ολοένα και διευρυνόμενο πλέγμα των αρμοδιοτήτων του, τόσο στις διοικητικές όσο και στις ιδιωτικές διαφορές, με την ενίσχυση και περαιτέρω εμπέδωση του θεσμού της διαμεσολάβησης. Συνδράμοντας, παράλληλα, από την μία πλευρά τη διοίκηση, για την αντιμετώπιση των πολλών και πολύπλοκων προβλημάτων που αντιμετωπίζει, στο πλαίσιο του σεβασμού της αρχής της χρηστής διοίκησης, και από την άλλη πλευρά τη δικαιοσύνη, για την αποσυμφόρμή της και την αποτελεσματικότερη λειτουργία της. Με σταθερό στρατηγικό στόχο την διαφύλαξη του σεβασμού των ατομικών, πολιτικών, κοινωνικών δικαιωμάτων, την προάσπιση των θεμελιωδών συνταγματικών εγγυήσεων, τη θωράκιση του κράτους δικαίου και την ενίσχυση των αρχών και μηχανισμών δημοκρατικής διακυβέρνησης.

Ανδρέας Ι. Ποττάκης
Συνήγορος του Πολίτη
Φεβρουάριος 2017

Ο Ανδρέας Ποττάκης εξελέγη Συνήγορος του Πολίτη από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής στις 20 Ιουλίου 2016.